

Binding met de lezer

Arne van Mourik

Inzet

“Het verenigingsleven heeft te lijden onder de individualisering van de maatschappij” is een vaakgehoorde kreet, bijvoorbeeld als verklaring voor het teruggelopen aantal dammers in Nederland. Soms vraag ik mij af of die individualisering verband houdt met luiheid. Betekende het vaker TV kijken in de jaren zestig/negentig en betekent het onnodig internetten (social media!) van tegenwoordig dat mensen ook minder bereid zijn tijd te investeren in het vrijwillig iets, of veel, doen voor anderen?

Ik hoor verbazing in de woorden van vrienden –dammers en niet-dammers– over mijn activiteiten voor het dammen. Het is blijkbaar niet meer normaal dat je jezelf maximaal inzet om iets hoe dan ook te behouden of bereiken. In mijn geval door zo veel mogelijk aandacht voor de vele facetten van ons mooie spel te zoeken (hoeveel teleurstellingen dat ook met zich meebrengt).

Stem uit het verleden

In *De Problemist* van december 2013, februari en april 2014 verschenen drie belangwekkende publicaties. In december gooiden Arie van der Stoep en ik een bal op (“Eenzijdig dammen versus veelzijdig dammen”) waarmee zij hun twijfels uitten over de houding van de KNDB ten opzichte van de promotie van het damspel. In hetzelfde nummer beantwoordde Johan Krajenbrink, technisch directeur van de KNDB, de opgeworpen vragen (“Dammen is veelzijdig”). In februari en april gingen Van der Stoep en Bram Doeves door met het schetsen van een KNDB-probleem: er is te weinig aandacht voor andere facetten van het damspel dan partij, partij, partij, vooral op hoog niveau. In plaats van een samenvatting van al die artikelen treft u hierbij een andere insteek aan: een stem uit het verleden die goed wist wat er bij damspel promotie komt kijken!

Als biograaf van **Max Douwes** vertoef ik in gedachten regelmatig in de jaren dertig, veertig en vijftig van de vorige eeuw. Het was de tijd waarin de krantenlezer onvermijdelijk met het damspel werd geconfronteerd en menig damtijdschrift ontsproot dankzij een gezonde dosis (mannelijke) interesse vanuit datzelfde publiek.

Max Douwes werd al vroeg damredacteur en schreef honderden brieven. Hij was behalve secretaris van de Kring voor Damproblematiek ook redacteur van de probleemrubriek in de ‘K.v.D.-circulaire’ (sinds 1947 *De Problemist*) en in de jaren vijftig voerde hij minstens drie wekelijkse damrubrieken in kranten.

Hierbij geef ik een gedeelte van een brief vrij, zodat u na lezing ervan met verbazing en opgewektheid het damspel zelf gaat promoten, met behulp van wat ons in moderne tijden ter beschikking staat. (Vooral uw mond.)

Max Douwes (20) schreef op **2 mei 1944** aan zijn collega-probleemist Bernard Kramer:

[...] over de taak van een probleemredacteur wil ik iets zeggen. Dit interesseert mij uiteraard erg. Volgens u moet een probleemredacteur het kaf van het koren scheiden; en in zijn rubriek alleen het koren presenteren. Hiermee ben ik het niet eens. Mijn standpunt is: een (probleem)redacteur moet het kaf van het koren kunnen scheiden, doch kaf + koren in zijn rubriek toelaten, met de aanduidingen er bij: dit is kaf, dat is koren.

Een probleemredacteur moet m.i. in zijn rubriek een afspiegeling geven van het peil der problematiek en problemisten van zijn tijd. Het moet zo zijn dat na bijvoorbeeld 200 jaar een belangstellende een jaargang van de Kringcirculaires ter hand neemt en zegt: “Kijk, dat waren nu de problemisten van 1944; op die hoogte stond de problematiek toen. Hier zie ik prachtige composities, daar zie ik stuntelig werk. Maar het prachtige werk domineert”. Die belangstellende uit het jaar 2144 komt dus tot de conclusie: het peil, het gemiddelde peil, der problematiek van 200 jaar geleden stond zeer hoog, want verreweg de meeste waren prachtstukjes.

“Kijk, dat waren nu de problemisten van 1944”

Dit is dus een min of meer passieve rol van den redacteur. U zou kunnen zeggen: “Maar dan kan iedereen redacteur zijn! Je plaatst maar wat je wordt toegestuurd en verder voor de rest niets.”

Dit is niet steekhoudend; immers, ik zei reeds dat een redacteur in zijn rubriek moet aangeven wat minderwaardig is en wat uitstekend is. Uit ervaring kan ik u verzekeren dat de probleemredactie geen benijdenswaardig baantje is. In tegendeel, het is een zeer afmattend werk om probleem na probleem nauwkeurig te bestuderen en hieruit de goede en de slechte eigenschappen te schiften. Alleen al het zoeken naar bijoplossingen vraagt ongelooflijk veel energie. En dan niet alleen het zuiver technische deel (bijoplossingen, figuranten, verwisselbare zetten enz. enz.) maar ook de fouten tegen schoonheidseisen (harmonie, waneeconomie enz. enz.) zijn soms bijzonder lastig op te sporen. En het ergste is nog dat een heel leger van deskundigen en quasi-deskundigen klaar staat om je bij een fout op de vingers te tikken, maar dat er maar een zeer enkele is die instemming betuigt in geval je eens goed werk hebt geleverd. Maar daar wil ik het verder niet over hebben.

De tweede plicht (de zwaarste plicht) van den redacteur is het peil van de problematiek en van de problemisten op te voeren. Hierbij heeft men nodig: 1^e kennis, 2^e psychologie, 3^e energie, 4^e tijd, 5^e lust.

Krijgt een redacteur van een beginner diens eerste probleem, dan moet hij zich inleven in de gedachtewereld van zo iemand. In negen van de tien gevallen is zo’n probleem een prul. U kent ze wel: die dingen waarvan je gauwer kunt zeggen wat er goed aan is dan wat er aan mankeert en die voor de oorlog het materiaal vormde waarmee verschillende plaatselijke en buurtbladen hun damrubrieken vulden.

Maar zo’n beginner heeft er zijn best op gedaan. Hij kan niet beter. Wie weet hoeveel uren van ingespannen werken er aan zo’n probleem ten grondslag liggen? En hoe ging het ons zelf toen we ons eerste probleem naar ‘De Krant’ stuurden? Met gespannen verwachtingen zagen we de beoordeling tegemoet. Ik weet toch nog best dat, toen mijn eerste probleem in een plaatselijk blad verscheen, en ik op straat liep, ieder ogenblik verwachtte dat de mensen elkaar zouden aanstoten en zeggen: kijk, dat is nu die Max Douwes, wiens naam in de krant staat!!

“Maar zo’n beginner heeft er zijn best op gedaan”

Het eerste probleem van iemand moet men nooit afkammen. Wel zeggen wat er fout aan is, maar dit verzachten met het opsommen van vele goede eigenschappen. Liefst in een uitvoerige beoordeling, zodat hij de indruk krijgt dat er veel werk van zijn probleem is gemaakt.

Want hoe beschouwt een beginner een redacteur? Hoe beschouwde ik in mijn eerste periode den redacteur van het plaatselijke krantje (die van problematiek evenveel afwist als een olifant van eieren leggen)? Ik beschouwde die man als een damfenomeen, iemand die alles wist, die niet te overtreffen was, en ik voelde me trots dat hij een waarderend woord voor mijn probleem over had. En zo ga ik dan een brief aan een beginner schrijven. Ook mag een redacteur vooral niet vergeten de methode tot verbetering van een probleem aan te geven; een probleemredacteur moet dus m.i. ook zelf een actief componist zijn. Op zo’n manier heb ik reeds verschillende “leerlingen”.

Korte samenvatting. De redacteur moet zijn:

1^e een afspiegeling van het problematieke peil van zijn tijd

2^e iemand die dit peil omhoog weet te brengen

Archivarische en documentaire kennis is wel gewenst, doch van ondergeschikt belang.

Ik hoop dat ik u mijn zienswijze duidelijk heb uitgelegd en u weer enige stof tot overpeinzing heb gegeven. Samen moeten wij problemisten trachten het absolute schone te benaderen. Dit zal wel een eeuwig zoeken en tasten blijven, maar dat is m.i. juist het aantrekkelijke!

Met hartelijke en kameraadschappelijke groeten, Max Douwes

Energie in De Problemist

De geweldige energie die uit deze brief spreekt mag een voorbeeld zijn voor iedere hedendaagse dammer. Of u nu (nog) damredacteur van een krant bent, uit eigen beweging brutaal naar een krant toe stapt om een nieuwe rubriek te openen (of een oude crack om diens rubriek vraagt), op Internet uw redactionele vleugels uitspreidt of op andere wijze het damspel onder de aandacht probeert te brengen: laat het spel zien en laat zo veel mogelijk *verschillende aspecten* van het spel zien. Behoort u of behoort jij niet tot deze doelgroep, stuur dan wat op naar hen die er wel in zitten! Het dammes snijdt aan twee kanten.

“De Problemist heeft een bereik van ongeveer tweehonderd lezers.” Het beste damtijdschrift van Nederland – van de wereld? – wordt gelezen door ongeveer tweehonderd dammers. Dat is wat er staat, een belachelijk feit.

Nu mag er best een korreltje zout bij dat ‘beste’ want ik schrijf het omdat ik zelf veel voor de bewuste periodiek doe. Maar aan de andere kant: wat is het een schitterend tijdschrift! Veel damtechniek, veel onbekende foto’s en mooie verhalen. Wat zouden dammers als Max Douwes, R.C. Keller en Bernard Kramer er graag in hebben gebladerd en gelezen.

Keller

De naam Keller noem ik met opzet. Ik vermoed namelijk dat er onder de lezers van *Het Damspel* veel dammers zijn die denken “Ach, die problemisten, daar heb ik niks mee te maken”. Zou het toeval zijn dat het damspel in de breedte onder grote druk staat sinds niet-dammers nauwelijks meer met damproblemen in aanraking (kunnen) komen?

Keller kennen de meeste dammers nog wel; is het niet omdat hij nog altijd (en voor altijd?) het recordaantal nationale titels in handen heeft, anders wel van de opening die zijn naam draagt. Minder bekend is dat hij bijzonder geïnteresseerd was in damproblematiek. Hij zag (een deel van) de *damkunst* als de ideale trekpleister voor de *damsport*.

Keller was in den beginne van de Kring voor Damproblematiek achtereenvolgens voorzitter en penningmeester en ruimde in zijn landelijke rubrieken veel ruimte in voor (wervende!) composities. De ene week was hij druk met een toernooi, de week erop schreef hij brieven aan problemisten als Max Douwes, Aart de Zwart en vele andere dammers.

Partijtoppers als Keller, Roozenburg, Springer en Frits Tusveld komen nadrukkelijk voor in mijn boek over Max Douwes en heus niet alleen omdat Max sterk damde. Vooral Keller en Springer waren zich nog maar al te goed bewust van de stelregel van Wiebe Monsma: ‘damspel = partijspel + compositiespel’. (En Gortmans vulde daarop aan: “en hun beider geschiedenis”.)

De KNDB heeft nog tijd genoeg om deze regel meer tot haar leden door te laten dringen. Het levert haar indirect misschien veel nieuwe leden op. Je kunt niet verwachten dat mensen gaan dammen als je niet laat zien hoe mooi en tijdloos het spel van schuiven en slaan is.

“Damspel = partijspel + compositiespel”

Hint

Uit de geciteerde brief komt naar voren dat een redacteur materiaal aangeleverd kreeg. (Max Douwes was bij lange na niet de enige.) Als redacteur in de 21^e eeuw merk ik dat de dammers die mij materiaal toevertrouwen vrijwel allemaal ‘uit het krantentijdperk’ stammen. De jeugd van tegenwoordig stuurt nauwelijks nog iets op. Misschien ligt daar ook een taak voor de KNDB? Haar jongere leden aansporen hun creativiteit te tonen en daarmee andere nieuwe jonge dammers te verlokken?

Van ‘de kranten’ valt niet veel meer te verwachten – waarom hebben “we” die media-aandacht in de loop der tijd eigenlijk laten afpakken? Zodanig dat ik tegenwoordig aan leken moet uitleggen dat er heus in de krant veel geschreven werd over dammen! En waarom verdween het contact tussen redacteur en lezer eigenlijk?

Bij deze roep ik elke jonge dammer tussen de 12 en 25 jaar op om mij een zelfgemaakt damprobleem toe te sturen

(arne.sksq@gmail.com – ook voor informatie over *De Problemist*). Het resultaat, eventueel verbeterd na tips, wordt dan zowel in *De Problemist* als op de website van de KvD (dekvd.net) geplaatst. En nee, het probleem hoeft niet “scherp” te zijn! Stuur gewoon in wat jij mooi vindt. Waar jij van geniet. Zodat andere dammers er ook van kunnen genieten.

